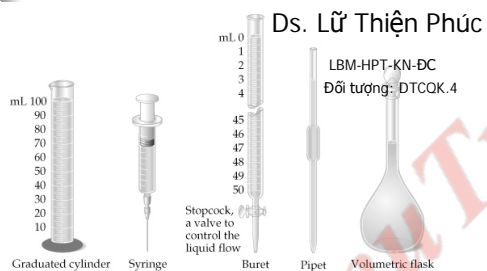

ĐẠI CƯƠNG VỀ HÓA HỌC PHÂN TÍCH ĐỊNH TÍNH

1

Mục tiêu:

- Hiểu được vai trò của HPT định tính
- Nêu được các phương pháp phân định tính
- Trình bày được hệ thống phân tích cation.

2

CÁC PHƯƠNG PHÁP PHÂN TÍCH

- Phương pháp hóa học: dùng phản ứng hóa học; được sử dụng rộng rãi
- Phương pháp vật lý, hóa lý: dựa vào tính chất vật lý, hóa lý
  - PP so màu ngọn lửa: Na^+ ; K^+ ; Ba^{2+}
  - PP soi tinh thể
  - PP dụng cụ: Quang phổ, sắc ký

3

CÁC PHƯƠNG PHÁP PHÂN TÍCH

- Phân tích ướt: hòa tan chất phân tích trong dung môi thành dung dịch
VD: NaCl hòa tan + Ag^+
- Phân tích khô: các chất tham gia ở dạng rắn, đun nóng ở nhiệt độ cao hoặc nghiền các chất rắn với nhau
VD: đun Na^+ trên platin $\Rightarrow$ lửa Màu vàng
Nghiền CoSO_4 với SCN^- tạo $[\text{Co}(\text{SCN})_4]^{2-}$ xanh dương

4

CÁC PHƯƠNG PHÁP PHÂN TÍCH

- Phân tích riêng biệt: Xác định một ion trong hỗn hợp bằng một phản ứng đặc hiệu. VD iod – hồ tinh bột
⇒ Nhiều ion không có phản ứng đặc hiệu
- Phân tích hệ thống: xác định các ion theo một thứ tự nhất định bằng thuốc thử nhóm, chia thành nhiều nhóm, phân nhóm, cuối cùng tách thành ion riêng biệt. Hỗn hợp Ag^+ , Ca^{2+} , Ba^{2+} ?!

5

CÁC PHẢN ỨNG DÙNG TRONG PHÂN TÍCH ĐỊNH TÍNH (Bản Chất)

- Phản ứng hòa tan: $\text{CaCO}_3 + \text{HCl}$
- Phản ứng kết tủa: BaSO_4
- Phản ứng trung hòa: acid + bazơ
- Phản ứng tạo chất bay hơi: NH_3
- Phản ứng oxi hóa khử: $\text{Mn}^{2+} \rightarrow \text{MnO}_4^-$
- Phản ứng tạo phức: $[\text{HgI}_4]^{2-}$

6

CÁC PHẢN ỨNG DÙNG TRONG PHÂN TÍCH ĐỊNH TÍNH (Mục đích)

- Phản ứng tách: chia các ion thành nhóm nhỏ hoặc tách riêng một ion
VD: Chiết Iod từ nước sang Cloroform
- Phản ứng đặc trưng, xác định: tìm một ion đã cô lập, hay trong hỗn hợp
- Phản ứng “khóa”: loại ion cản trở - tạo tủa, tạo phức
- Phản ứng “mở khóa”: hòa tan tủa, phức

7

ĐỘ NHẠY VÀ TÍNH ĐẶC HIỆU

8

ĐỘ NHẠY VÀ TÍNH ĐẶC HIỆU

- Độ nhạy tuyệt đối: là lượng tối thiểu một chất được phát hiện bằng phương pháp phản ứng, khảo sát trong điều kiện xác định ($\text{mcg} = 10^{-6} \text{ g}$)
- Độ nhạy tương đối (giới hạn pha loãng) là nồng độ tối thiểu của chất tham gia phản ứng: diễn tả bằng $1/G$ (G = khối lượng dung môi/ khối lượng chất tan)

9

ĐỘ NHẠY VÀ TÍNH ĐẶC HIỆU

- Giới hạn độ nhạy: $m = V \cdot 10^6 / G$ (mcg)
- Vd: PP kết tủa xác định Na^+ có:
 $m = 10 \text{ mcg}; 1/G = 1/5000000$
PP soi tinh thể xác định Na^+ có:
 $m = 0.02 \text{ mcg}; 1/G = 1/5000000$

10

ĐỘ NHẠY VÀ TÍNH ĐẶC HIỆU

- Tính đặc hiệu: Xác định một chất khi có mặt chất khác ở một điều kiện xác định
- VD: KI thuốc thử đặc hiệu Hg
- Lượng ion cần phát hiện
- $$F = \frac{\text{Lượng ion cần phát hiện}}{\text{Lượng ion lạ cùng có mặt}}$$

11

THUỐC THỬ TRONG CÁC PHẢN ỨNG ĐỊNH TÍNH

- Yêu cầu của thuốc thử: tinh khiết, nhạy, đặc hiệu
Tinh khiết phân tích < tinh khiết hóa học làm chất chuẩn < tinh khiết quang học dùng phân tích quang phổ
- Thuốc thử nhóm: giống trên một nhóm
- Thuốc thử chọn lọc: nhiều nhóm
- Thuốc thử đặc hiệu: đặc hiệu một ion

12

PHÂN TÍCH ĐỊNH TÍNH CATION

- Hệ thống dùng H_2S : chia 5 nhóm, dùng H_2S , HCl ...
Ưu điểm: kết quả chính xác, triệt để
Nhược điểm: độc, tạo dung dịch keo S
- Hệ thống acid bazơ: chia 6 nhóm, sử dụng HCl , H_2SO_4 , $NaOH$, NH_4OH
Ưu điểm: ít độc hại, sử dụng chất cơ bản
Nhược điểm: không chặt chẽ bằng H_2S

13

Phân nhóm các Cation

Phân nhóm các cation

Nhóm	Ion	Thuốc thử	Kết quả
I	Ag^+ , Pb^{2+} , Hg_2^{2+}	HCl 6M	Tủa clorid
II	Ba^{2+} , Ca^{2+}	H_2SO_4 3M/ cón 90°	Tủa sulfat
III	Al^{3+} , Zn^{2+}	$NaOH$ dư	Hydroxyd tan/ kiềm dư
IV	Bi^{3+} , Fe^{3+} , Mg^{2+}	$NaOH$, NH_4OH + H_2O_2	Hydroxyd không tan/ kiềm dư
V	Cu^{2+} , Hg^{2+}	NH_4OH	Phức tan/ NH_4OH dư
VI	Na^+ , K^+ , NH_4^+	Chuyên biệt	

Phân tích các Anion

- Không có thuốc thử nhóm rõ ràng nên không phân chia một cách chặt chẽ toàn bộ như cation
- Dựa vào tác dụng của thuốc thử phân loại theo (SGK)

15

Phân tích các Anion

Nhóm	Ion
I	Cl^- , Br^- , I^- , S^{2-} , NO_3^-
II	PO_4^{3-} , HCO_3^- , CO_3^{2-} , AsO_3^{3-} , AsO_4^{3-}
III	SO_4^{2-} , SO_3^{2-}

16

XÁC ĐỊNH CÁC CATION NHÓM 1

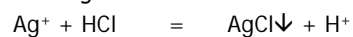
(Ag^+ ; Pb^{2+} ; Hg_2^{2+})

17

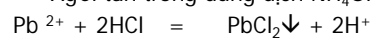
XÁC ĐỊNH CÁC CATION NHÓM 1

■ Thuốc thử nhóm: HCl 6M

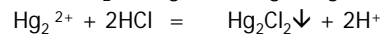
■ Phương trình ion:

AgCl tan trong dung dịch NH_4OH

PbCl_2 không tan trong dung dịch NH_4OH

Hg_2Cl_2 hóa đen trong dung dịch NH_4OH

18

XÁC ĐỊNH CÁC CATION NHÓM 1

- Thuốc thử cation
- Thuốc thử ion Ag^+
  - Với K_2CrO_4 : tạo Ag_2CrO_4 tủa đỏ thẫm
  - Với KI : tạo AgI tủa vàng nhạt
  - Với Na_2CO_3 : tạo tủa trắng, lâu hóa xám

19

XÁC ĐỊNH CÁC CATION NHÓM 1

- Thuốc thử ion Pb^{2+}
  - Với S^{2-} : tạo PbS tủa đen
  - Với CrO_4^{2-} : tạo PbCrO_4 vàng tươi, tan trong NaOH , acid nitrit, không tan Axetic acid
  - Với KI : PbI_2 tủa vàng, tan trong... T°
  - Với SO_4^{2-} : tạo PbSO_4 tủa....T
  - Với CO_3^{2-} : tạo PbCO_3 tủa....T

20

XÁC ĐỊNH CÁC CATION NHÓM 1

- Thuốc thử ion Hg_2^{2+}
  - Với NH_4OH : tạo tủa xám đen (Hg)
  - Với CrO_4^{2-} : tạo tủa đỏ gạch (Hg_2CrO_4)
  - Với KI : tạo tủa màu xanh lục (Hg_2I_2), chuyển thành màu đen (Hg)
  - Với NaCO_3 : tạo tủa xám đen (Hg_2CO_3)

21

Bảng tóm tắt các phản ứng đặc trưng của cation nhóm I

Thuốc thử	Cation	Pb^{2+}	Hg_2^{2+}
HCL loãng	Ag^+ AgCl ↓ trắng, tan trong NH_4OH dư do tạo phức $[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]^+$	PbCl_2 ↓ trắng, tan trong nước nóng	HgCl_2 ↓ trắng, tác dụng với NH_4OH tạo $\text{Hg}^0 + \text{NH}_2\text{HgCl}$
H_2SO_4 loãng	-	PbSO_4 ↓ trắng	Hg_2SO_4 ↓ trắng
NaOH hay KOH	Ag_2O ↓ đen	$\text{Pb}(\text{OH})_2$ ↓ trắng, tan trong kiềm dư, tạo PbO_2^{2-}	Hg_2O ↓ đen
NH_4OH dư	Tạo phức $[\text{Ag}(\text{NH}_3)_2]^+$	$\text{Pb}(\text{OH})_2$ ↓ trắng	$[\text{Hg}_2\text{ONH}_2]\text{NO}_3$ ↓ + Hg^0
K_2CO_3 hay Na_2CO_3	Ag_2CO_3 ↓ trắng	$\text{Pb}_2(\text{OH})_2\text{CO}_3$ ↓ trắng	$\text{Hg}_2\text{CO}_3 = \text{HgO} + \text{Hg} + \text{CO}_2$
K_2CrO_4	Ag_2CrO_4 ↓ đỏ nâu	PbCrO_4 ↓ vàng tan trong kiềm dư	HgCrO_4 ↓ đỏ
KI	AgI ↓ vàng	PbI_2 ↓ vàng tan trong nước nóng	Hg_2I_2 ↓ vàng, xanh, nếu dư thuốc thử sẽ tạo thành $\text{HgI}_4^{2-} + \text{Hg}^0$
H_2S	Ag_2S ↓ đen	PbS ↓ đen	HgS ↓ đen + Hg^0 ↓

CẢM ƠN SỰ QUAN TÂM THEO DÕI
CỦA CÁC BẠN

Nice day & good luck for U !!!

23

XÁC ĐỊNH CÁC CATION NHÓM 2

(Ba^{2+} ; Ca^{2+})

24

XÁC ĐỊNH CÁC CATION NHÓM 2

- Thuốc thử nhóm: H_2SO_4 3M
 Ca^{2+} lượng ít phải cần môi trường aceton hoặc ethanol 96⁰

25

XÁC ĐỊNH CÁC CATION NHÓM 2

- Phương trình ion
 $\text{Ba}^{2+} + \text{H}_2\text{SO}_4 = \text{BaSO}_4\downarrow + 2\text{H}^+$
 $\text{Ca}^{2+} + \text{H}_2\text{SO}_4 = \text{CaSO}_4\downarrow + 2\text{H}^+$

26

XÁC ĐỊNH CÁC CATION NHÓM 2

- Thuốc thử của ion Ba^{2+}
  - Với CrO_4^{2-} : tủa vàng tươi không tan trong NaOH 3M và acid acetic
  - $\text{H}_2\text{SO}_4/\text{KMnO}_4$: tủa màu hồng (Voller)
  - Với CO_3^{2-} : tủa trắng BaCO_3

27

XÁC ĐỊNH CÁC CATION NHÓM 2

- Thuốc thử ion Ca^{2+}
  - Với Amoni oxalat: tủa trắng, không tan trong....., tan trong acid.....
  - Với Natri Carbonat: tạo tủa trắng.....
ĐA: acid acetic; HCl-acid mạnh

28

Câu hỏi ôn tập

7. Phân biệt ion Ca^{2+} và Ba^{2+} có thể

a).....

b).....

c).....

29

CẢM ƠN SỰ QUAN TÂM THEO DÕI
CỦA CÁC BẠN

Nice day & good luck for U !!!

30